

**Міністерство освіти і науки України
Державний заклад «Південноукраїнський національний
педагогічний університет імені К. Д. Ушинського»**

«ЗАТВЕРДЖУЮ»

Голова приймальної комісії

А. В. Красножон

В. Квітка 2023 р.

**ПРОГРАМА
ВСТУПНОГО ФАХОВОГО ВИПРОБУВАННЯ
З ПСИХОЛОГІЇ
ДЛЯ ВСТУПУ НА НАВЧАННЯ ЗА ОСВІТНІМ РІВНЕМ «МАГІСТР»
(на базі ступеня вищої освіти)**

Спеціальність: 053 Психологія

ОПП «Практична психологія. Екстремальна і кризова психологія»

Одеса-2023

Пояснювальна записка

Підготовка абітурієнтів у Державному закладі «Південноукраїнський національний педагогічний університет імені К. Д. Ушинського» (Університеті Ушинського) здійснюється згідно з Законами України: «Про вищу освіту», «Про закордонних українців», «Про біженців та осіб, які потребують додаткового або тимчасового захисту»; постановою Кабінету Міністрів України від 12 вересня 2018 р. №729 «Питання здобуття вищої освіти деякими категоріями осіб»; Правилами прийому до Державного закладу «Південноукраїнський національний педагогічний університет імені К. Д. Ушинського» у 2023 році.

Абітурієнти зараховуються до Університету Ушинського на конкурсній основі за результатами вступних випробувань у формі тестування.

Програма вступного іспиту для отримання ступеня вищої освіти магістра за спеціальністю 053 Психологія ОПП «Практична психологія. Екстремальна і кризова психологія» включає питання з дисципліни «Психологія».

До участі у вступному випробуванні допускаються особи, які завершили навчання та отримали ступень вищої освіти.

Мета вступного іспиту – відбір абітурієнтів для навчання та здобуття освітнього ступеня магістра за спеціальністю 053 Психологія.

Вступний екзамєн є формою перевірки професійної готовності майбутніх магістрантів до виконання своїх професійних функцій і вирішення комплексу психологічних завдань у сфері сучасної психології.

Вступний фаховий іспит проводиться у формі письмового випробування та містить 6 варіантів по 30 тестових завдань за такими розділами:

- вступ до психології;
- особистість і діяльність;
- когнітивна сфера психіки;
- емоційно-вольова сфера психіки;
- основні властивості особистості.

*Абітурієнти, які отримали диплом «спеціаліста», «магістра» і бажають вступити до магістратури за спеціальністю 053 Психологія та знаходяться за кордоном або на тимчасово окупованих і особливо небезпечних територіях (Донецька, Луганська, Запорізька, Миколаївська, Харківська, Херсонська), мають підтвердити цю інформацію. Для цього необхідно надати документи, що засвідчують статус при складанні фахового випробування в онлайн форматі членам комісії.

Вимоги до абітурієнтів на фаховому вступному випробуванні для отримання ступеня вищої освіти магістра за спеціальністю 053 Психологія

Абітурієнти, які вступають на навчання за другим (магістерським) рівнем вищої освіти за спеціальністю 053 Психологія, **мають мати:**

1. Знання про основні завдання, поняття, методи, принципи і категорії психологічної науки. Загальна характеристика психології як науки. Психологія як особлива наука, яка вивчає явища, що виникають в "ідеальній дійсності" – психіці людини. Історія становлення психології. Примітивні погляди на психіку у людини первісного суспільства. Виникнення перших гіпотез щодо психіки в античному суспільстві. Розвиток представлень та уявлень про внутрішній світ людини в Індії, Китаї, Єгипті, Римі та Греції. Наука про людську душу у середньовічному суспільстві. Якісні зміни у вивченні психіки в 17-19 ст. Виникнення експериментальної психології. Психічне відображення та його властивості. Принципова різниця психічних явищ та таких явищ, що мають місце у матеріальному світі. Формування психіки людини у процесі соціалізації. Властивості та функції психічного відображення. Свідомість – вища форма психіки. Психіка і свідомість. Місце психології в системі наук. Сучасна психологія, її завдання і місце в системі наук. Методологія сучасної психології. Психологія та природознавство. Психологія і науково-технічний прогрес. Змістовний аналіз основних напрямків сучасної зарубіжної психології. Принципи сучасної психології. Поняття категоріального апарату психологічної науки. Основні закони і принципи психології. Взаємозв'язок і взаємовідносини основних понять, принципів і категорій психологічних наук. Різні підходи в визначенні теоретичної бази психології. Структура сучасної психології. Будова психологічної науки. Принципи класифікації галузей психології і структура сучасної психологічної науки. Виникнення нових галузей психології. Поняття про загальну психологію. Міжпредметні зв'язки психологічної науки. **Знання про методи психологічної науки.** Основні методи психології. Роль об'єктивних методів в психології. Лабораторний експеримент і його можливості. Спостереження і природний експеримент: анкети, інтерв'ю та інші методи збору і аналізу матеріалу. Психологічні тести та їх оцінка. Вимоги до наукового обґрунтування розробки та застосування тестів. Поняття про конкретні методики психологічних досліджень.

2. Знання про закономірності виникнення і розвитку психіки в ході еволюції живої матерії. Розвиток мозку і психіки. Рефлекторна природа психічного як властивості нервової системи, мозку. Представленість психічних функцій в корі головного мозку людини. Основні фізіологічні закономірності психічних процесів (гальмування, концентрація тощо). Структура свідомості та її основні психологічні характеристики. Свідоме та несвідоме. Аналіз інтроспективної трактовки свідомості та іраціональної трактовки несвідомого.

Несвідоме в психіці людини. Несвідоме як важлива сфера психічного життя людини. Основні рівні психіки, які не входять до сфери свідомості: позасвідоме, підсвідоме, надсвідоме. Форми їх проявлення: психічні відхилення, патології звичайного життя. Способи вивчення несвідомого: аналіз сновидінь, проєктивних малюнків, асоціативного мовлення та ін.

3. Знання про особистість як результат взаємодії людини і суспільства, в ході якого формується ансамбль суспільних відношень, який характеризує соціальну «наповненість» психіки індивіда. Поняття про особистість. Поняття про особистість у психології. Співвідношення понять "людина", "індивід", "особистість", "індивідуальність". Сучасні теорії особистості. Біологічне і соціальне в структурі особистості. Спрямованість особистості як система мотивів її поведінки. Активність, активна життєва позиція, джерела активності. Класифікація мотивів. Усвідомлювані мотиви (інтереси, переконання, прагнення – мрії, ідеали, пристрасті). Формування світогляду. Ціннісні орієнтації особистості. Неусвідомлювані мотиви (установки, потяги). Самосвідомість особистості. "Я-концепція", образ "Я", його види. Самооцінка (очікувана, реальна, адекватна, завищена, занижена), рівень домагань особистості. Афект неадекватності. Психологічний захист особистості, його механізми (ідентифікація, раціоналізація, сублімація, витіснення, заперечення, компенсація, гіперкомпенсація, проєкція, включення, заміщення, ізоляція, деперсоналізація). Формування особистості. Рушійні сили розвитку особистості. Цілеспрямоване формування особистості. **Поняття про темперамент.** Стійкість і усталеність темпераменту в процесі розвитку особистості. Історичний зміст термінології вчення про темперамент. Фізіологічні основи темпераменту. Сучасні погляди на темперамент як індивідуально-типологічні властивості особистості: І.П. Павлов, Б.М. Теплов, В.Д. Небиліцин, В.С. Мерлін, В.М. Русалов. Психологічні властивості, які характеризують темперамент. Основні складові прояву темпераменту. Типи темпераменту. Психологічна характеристика найбільш поширених типів темпераменту – холерика, сангвініка, меланхоліка та флегматика. Типи ВНД і темпераменту. Фізіологічні основи темпераменту. Зв'язок типів ВНД і типів темпераменту людини. Індивідуальні риси темпераменту. Проблеми зміни темпераменту. Темперамент та індивідуальний стиль діяльності. Властивості темпераменту і особливості виховання учнів. **Поняття про характер.** Характер і індивідуальність людини. Структура характеру. Риси характеру і відношення особистості. Характер як програма типової поведінки людини в типових умовах. Поняття про акцентуації. Акцентуація характеру і його норма. Природа і прояв характеру. Характер і темперамент. Природні і соціальні передумови характеру. Вчення про характер в історії психології. Вчинки і формування характеру. Характер і обставини. Подвійний детермінаційний зв'язок системи "Вчинок-характер". **Поняття про здібності.** Здібності і діяльність. Якісна і кількісна характеристика здібностей. Природні передумови здібностей. Задатки і здібності. Здібності та їх зв'язки з загальними і окремими типами ВНД. Проблема успадкування здібностей. Теорії розвитку здібностей. Структура

здібностей. Проблема визначення здібностей. Загальні і спеціальні здібності. Творчі здібності. Талант, його походження і сутність. Талановитість, геніальність. Роль праці в формуванні і прояві здібностей. Можливості компенсації здібностей. Формування здібностей. Залежність розвитку здібностей та навчання. Роль інтересів і нахилів в формуванні здібностей. Здібності і задачі профорієнтації учнів.

4. Знання про діяльність як спосіб формування психіки людини і як спосіб її реалізації. Поняття про діяльність. Потреби як джерело активності. Види потреб. Активність як загальна характеристика живих істот. Якісна відмінність діяльності людини і поведінки тварини. Поняття про діяльність. Діяльність та імпульсивна поведінка. Структура діяльності: мотив, ціль, дії. Мотиви як спонукання до діяльності. Дії, операції, рухи. Їх види. Інтеріоризація та екстеріоризація дій. Керування дією та контроль за нею. Освоєння діяльності. Чинники продуктивності формування навичок. Закономірності формування навичок. Взаємодія навичок. Інтерференція та індукція навичок. Навички та вміння. Уміння як використання знань та навичок для досягнення мети діяльності. Звичка як потреба виконання навички. Взаємодія навичок та виникнення умінь. Формування звичок та їх роль в поведінці особистості. Основні види діяльності (гра, учіння, праця) і їх розвиток у людини. Психологічна характеристика цих видів.

5. Знання про загальну характеристику когнітивних процесів. Відчуття як когнітивний процес. Відчуття – елементарний пізнавальний процес. Загальна характеристика поняття. Анатомо-фізіологічні механізми відчуттів. Відбір корисної інформації в відчуттях. Класифікація відчуттів та їх когнітивні характеристики. Основи класифікації відчуттів. Когнітивні характеристики відчуттів: якість, інтенсивність, тривалість, просторова локалізація, емоційний фон. Загальні закономірності відчуттів. Пороги відчуттів. Чутливість та її вимірювання. Закон Вебера-Фехнера. **Сприймання як когнітивний процес.** Сприймання як складний інтегрований пізнавальний процес. Поняття про відчуття та сприймання, їх відмінність та генетичний зв'язок. Фізіологічні основи сприймання. Загальні властивості сприймання та його види. Когнітивні характеристики. Прості форми сприймання. Складні форми сприймання. Сприймання як продуктивний процес і як дія. **Увага як когнітивний процес.** Загальна характеристика уваги. Поняття про увагу. Мимовільна і довільна увага: характеристика причин їх виникнення. Увага в навчальному процесі школи. Шляхи привернення і підтримки уваги школярів в навчанні. Фізіологічні основи уваги. Сучасне розуміння нейрофізіологічних основ уваги. Структура уваги. Стійкість уваги. Розподіл уваги. Обсяг уваги. Методи вивчення уваги. **Пам'ять як когнітивний процес.** Пам'ять як пізнавальний процес. Загальна характеристика пам'яті. Нейрофізіологічні основи пам'яті. Теорії пам'яті. Фізіологічні теорії пам'яті. Біохімічні теорії пам'яті. Основні процеси пам'яті. Запам'ятовування. Зберігання. Відтворення.

Забування. Види пам'яті та їх особливості. Класифікація типів пам'яті в залежності від цілеспрямованості її процесів. Види пам'яті, що диференційовані за ознакою модальності. Види пам'яті, що диференційовані за ознакою змісту. Види пам'яті, що диференційовані за ознакою механізмів пам'яті, які забезпечують запам'ятовування. Види пам'яті, що диференційовані за ознакою індивідуально-типологічних особливостей. Види пам'яті, що диференційовані за ознакою запам'ятовування та відтворення. Моделі механізмів процесів пам'яті. Теорії пам'яті. Спеціальні засоби організації запам'ятовування навчального матеріалу. Запам'ятовування як мнемічна діяльність. Механічне та змістовне запам'ятовування. Умови, які сприяють змістовному запам'ятовуванню. Продуктивність запам'ятовування у цілому та частками. **Мислення як когнітивний процес.** Загальна характеристика мислення. Мислення як процес. Мислення як відображення суттєвих зв'язків та відносин. Мислення як ідеальне відображення дійсності. Мислення як інтелектуальний процес та як діяльність. Класифікація явищ мислення. Загальні закономірності. Мислення. Операції мислення. Аналіз і синтез. Абстракція і конкретизація. Порівняння і узагальнення. Класифікація і систематизація. Види мислення. Види мислення, що диференційовані за ознакою часу та модальності. Індивідуальні властивості мислення. Якості людського розуму. Самостійність та ініціативність мислення. Обсяг, критичність, гнучкість та швидкість мислення. Знаттєлюбність, допитливість, логічність, доказовість та глибина мислення. **Уява як когнітивний процес.** Поняття про уяву як продуктивний психічний процес. Соціальна природа уяви. Уява як специфічний вид розумової активності. Активна роль уяви в проблемних ситуаціях, яка характеризується дефіцитом інформації. Види уяви. Мрія і практична діяльність. Механізми уяви. Пізнавальна та афективно-захисна функція уяви. Способи синтезування, які забезпечують створення нових образів фантазії. Фізіологічні основи процесів уяви. Складний міжаналізаторний характер фізіологічних основ створення образів уяви. Роль фантазії в художній і науковій творчості. Випереджуюче відображення.

6. Знання про психологічні особливості афективної та регулятивної сфер особистості. Поняття про емоції і почуття. Емоції як пізнавальний процес та їх регуляторна функція. Природа емоцій, біологічне та соціальне їх розвитку. Теорії емоцій. Поняття про почуття. Почуття і потреби людини. Роль почуттів в практичній і пізнавальній діяльності. Сигнальна та регулятивна функція емоцій. Фізіологічні основи почуттів. Форми переживання почуттів. Емоції. Афекти. Настрій. Емоційний стрес. Звичайні емоційні стани та їх зовнішня представленість. Динаміка почуттів. Історична обумовленість почуттів людини. **Поняття про волю.** Мотиваційна сфера особистості і вольова діяльність — важливі особливості вольової діяльності. Саморегулювання діяльності. Бажання і потяг. Спрямованість особистості. Ризик як прояв активності суб'єкта. Структура вольового акту. Ланки вольового акту. Прийняття рішень і його психологічна характеристика. Вольове зусилля. Вольові якості людини. Формування вольових якостей. Вплив соціального

оточення в формування волі особистості. Завдання виховання і самовиховання волі.

Абітурієнти, які вступають на навчання за другим (магістерським) рівнем вищої освіти за спеціальністю 053 Психологія, **мають уміти:**

- аналізувати закономірності та особливості розвитку і функціонування психічних явищ;
- здійснювати аналіз інформації, обґрунтовувати власну позицію, робити самостійні висновки;
- рефлексувати та критично оцінювати інформацію, формулювати аргументовані висновки;
- формулювати думку логічно, доступно, обстоювати власну позицію.

Зразок тестових завдань

1. Вольова якість, що полягає в умінні підпорядковувати свої дії правилам і нормам, встановленим у суспільстві, називається:

- а) витримкою;
- б) витривалістю;
- в) дисциплінованістю;
- г) організованістю.

2. Оберіть вірне твердження:

- а) кожна особистість завжди є індивідом;
- б) кожна індивідуальність завжди є особистістю;
- в) кожна індивідуальність є індивідом;
- г) усі відповіді вірні.

3. Здатність утримувати увагу на кількох предметах одночасно називається:

- а) обсягом уваги;
- б) стійкістю уваги;
- в) розподілом уваги;
- г) перемиканням уваги.

4. Перша експериментально - психологічна лабораторія була створена:

- а) І. П. Павловим;
- б) В. Вундтом;
- в) Е. Кречмером;
- г) Г. Айзенком.

5. Охарактеризуйте взаємозв'язок між задатками та здібностями:

- а) задатки первинні, а здібності вторинні;
- б) здібності первинні, а задатки вторинні;
- в) розвиток здібностей та задатків відбувається відокремлено один від одного;
- г) задатки та здібності не взаємопов'язані.

6. Автор роботи «Мозок та психіка», в якій виділено основні функціональні блоки мозку:

- а) І.П. Павлов;
- б) О.Р. Лурія;
- в) В.М. Бехтерєв;
- г) І.М. Сеченов.

7. Дії, доведені до автоматизму внаслідок багаторазового повторення, які виконуються автоматично, але під контролем свідомості, називаються:

- а) умінням;
- б) знанням;
- в) навичкою;
- г) усі відповіді вірні.

8. Показником афекту є:

- а) тривалість перебігу;
- б) порушення свідомого контролю за своїми діями;
- в) збереження самовладання;
- г) збереження контролю за своїми діями.

9. Встановіть ступінь зв'язку між темпераментом і характером особистості:

- а) зв'язку між ними немає, це незалежні властивості;
- б) по суті це тотожні властивості;
- в) зв'язок є, і він тісний;
- г) зв'язок дуже слабкий.

10. Здатність нервової системи витримувати великі навантаження — ця характеристика називається:

- а) силою;
- б) активністю;
- в) рухливістю;
- г) врівноваженістю.

**Критерії оцінювання
фахового вступного випробування з психології
для отримання ступеня вищої освіти магістра**

Фахове вступне випробування – тестування оцінюється за наступними критеріями (див. табл. 1.). Сумарна кількість балів складає рейтинг. Найвищий рейтинг – 200 балів. Мінімальний прохідний бал – 100.

Таблиця 1

**Таблиця відповідності результатів фахового вступного випробування
з психології значенням 200-бальної шкали
Бали (30 тестів)**

Кількість правильних відповідей	Бал	Кількість правильних відповідей	Бал
0-3	не складено	17	146
4	100	18	150
5	103	19	154
6	106	20	158
7	109	21	162
8	111	22	168
9	114	23	172
10	118	24	176
11	122	25	180
12	126	26	184
13	130	27	188
14	134	28	192
15	138	29	196
16	142	30	200

ЛІТЕРАТУРА
до програми фахового вступного випробування
для отримання ступеня вищої освіти магістра
за спеціальністю 053 Психологія

Основна література

1. Колобич О. П. Загальна психологія: навчально-методичний посібник. Львів: Растр-7, 2019. 172 с.
2. Максименко С.Д. Загальна психологія: навчальний посібник. Київ: Центр навчальної літератури, 2019. 272 с.
3. Москалець В. П. Загальна психологія. Київ: Ліра, 2020. 564 с.
4. Савчин М. В. Загальна психологія: навчальний посібник. Київ: ВЦ «Академія», 2020. 344 с.
5. Скрипченко О.В., Долинська Л.В., Огороднійчук З.В. Загальна психологія: навчальний посібник. Київ: Каравела, 2019. 464 с.

Додаткова література

1. Буняк Н.А. Загальна психологія: лекції (частина І). Тернопіль: вид-во ТНТУ імені І. Пулюя, 2017. 100 с.
2. Волошина В.В., Долинська Л.В., Ставицька С.О., Темрук О.В. Дуткевич Т. В. Загальна психологія. Київ: Центр навч. літератури, 2019. 388 с.
3. Ільїна Н. Загальна психологія: в екзаменаційних питаннях і відповідях. Київ: Університетська книга, 2018. 239 с.
4. Ільїна Н., Мисник С. Загальна психологія: теорія та практикум. Київ: Університетська книга, 2017. 352 с.
5. М'ясоїд П.А. Задачі з курсу загальної психології. Київ: Вища школа, 2000. 183 с.
6. Максименко С.Д. Загальна психологія: навч. посібник. Вінниця: Нова книга, 2017. 688 с.
7. Приходько Ю. О., Юрченко В. І. Психологічний словник-довідник. Київ: Каравела, 2020. 418 с.
8. Сергєєнкова О. П., Столярчук О. А., Коханова О. П., Пасєка О. В. Загальна психологія: навч. посібник. Київ : Центр учбової літератури, 2012. 296 с.
9. Столяренко О.В. Психологія особистості: навч. посібник. Київ : Центр навчальної літератури, 2019. 280 с.